

DIŞ TİCARET GİRİŞİMCİLİĞİNİ TANIMLAMAK: KEŞFEDİCİ BİR ARAŞTIRMA

Ahmet Yağmur ERSOY^{1*} & Metin SAYGILI^{2**}

Öz

Bu araştırma, potansiyel dış ticaret girişimcisi olarak ele alınan uluslararası ticaret bölümü öğrencilerinin bakış açısıyla “dış ticaret girişimciliğini tanımlamak” ve “dış ticaret girişimciliği kavramına yüklenen anlamı” ortaya koymaktır. Araştırmanın örneklemini Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi’nde lisans seviyesinde öğrenim görmekte olan uluslararası ticaret bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, kolayda örnekleme yöntemi ile gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmayı kabul eden 152 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yüz yüze anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket formundaki dış ticaret girişimciliğine yüklenen anlam ve dış ticaret girişimciliğinin tanımlanmasına yönelik sorular “açık uçlu” olarak sorulmuştur. Araştırma sonucunda dış ticarete yüklenen anlam açısından “Uluslararasılaşma”, “Girişimcilik”, “Finans”, “Dış ticaret politikası”, “İnovasyon”, “Kültür” ve “Lojistik” temaları ortaya çıkmıştır. Ayrıca, dış ticaret girişimciliği tanımlarından ortaya çıkartılan temalar, dış ticaret girişimciliğine yüklenen anlam açısından ortaya çıkarılan temalarla benzerlik göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: *Uluslararası Ticaret, Dış Ticaret Girişimciliği, Uluslararası Girişimcilik*

DEFINE FOREIGN TRADE ENTREPRENEURSHIP: A EXPLAROTARY RESEARCH

Abstract

The main targets of this paper are “defining foreign trade entrepreneurship” and “reveal the assign meaning to foreign trade entrepreneurship term” with the help of the international trade department students who are seen as potential foreign trade entrepreneurs. Undergraduate students of Sakarya University Business School International Trade Department are the sample of the study. Dataset of the study are collected with convenience sampling method from volunteer 152 students via face to face questionnaire technique. The questions that are related to reveal assigning mean to foreign trade entrepreneurship term and defining foreign trade entrepreneurship are asked as open-ended. According to the result of the study, “Internationalization”, “Entrepreneurship”, “Finance”, “Foreign Trade Policy”, “Innovation”, “Culture” and “Logistics” are seen themes in terms of assign meaning to foreign trade. Also, themes of foreign trade entrepreneurship definitions demonstrate similarities with themes of assign meaning to foreign trade.

Keywords: *International Trade, Foreign Trade Entrepreneurship, International Entrepreneurship.*

1 * Dr. Öğr. Üyesi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Fakültesi, Uluslararası Ticaret Bölümü, ayersoy@sakarya.edu.tr
2 ** Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, İşletme Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, mtmsaygili@gmail.com

1.GİRİŞ

Üretim, iktisadi faaliyetin temeli olarak kabul edilse de iktisadi faaliyetin ana amacı olan katma değer yaratma tüketim olgusuyla ilişkilendirilmektedir. Mikro ölçekte firma bazında geçerli olan bu varsayım makro ölçekte ülkeler açısından da geçerlidir. Nasıl ki firma seviyesinde üretim süreci sonucunda yaratılan katma değer tüketiciye ulaştırılması temel amaç ise, ülke seviyesinde de durum benzerdir. Şöyle ki, ülkeler sahip oldukları üretim imkanları dahilinde yarattıkları katma değerleri dış satım yoluyla yabancı pazarlara ulaştırmak ve bu sayede döviz elde etmek amacını gütmektedirler. Bu amaç makroekonomik anlamda dış ticaret politikası hedeflerinden birini oluşturmaktadır. Uluslararası piyasalarda artan rekabet ülkelerin daha yüksek katma değerli ürün üretme ve üretilen ürünlerin doğru kanallarla dış tüketiciye ulaştırılmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu aşamada iktisadi performansın önemli bir göstergesi olan dış ticaret ve dış ticaretin pratik yansıması olan dış ticaret girişimciliği olgusu karşımıza çıkmaktadır. Nasıl ki bir ülkenin iktisadi büyüklüğü o ülkedeki girişimcilik seviyesiyle doğrudan ilişkilirse, bir ülke dış ticaretinin performansı da o ülkenin dış ticaret girişimciliği seviyesi ile doğrudan ilişkilidir. Dış ticarete yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesi açısından vazgeçilmez bir önemi olan dış ticaret girişimciliği, literatürde hak ettiği yeri bulamamış bir kavramdır. Bu kapsamda dış ticaret girişimciliğini tanımlamada bizim açımızdan bir başlangıç niteliğinde olan bu çalışma ile potansiyel dış ticaret girişimcileri gözünden dış ticaret girişimciliğinin tanımlanması amaçlanmaktadır.

2.TEORİK ARKAPLAN

Girişimcilik kavramı ilk literatüre girmeye başladığı dönemlerde bir işe yeltenme, bir iş kurma ve bu bağlamda risk alma olarak tanımlanmış, daha sonra fikirlerin ortaya konulması, onların ürün ve hizmete dönüştürülmesi ve pazara sunulması faaliyetleri olarak genişletilmiştir (Zhao, 2005). Naktiyok (2004:11) girişimciliği “*geri kalmış ekonomilerde yapılanmanın, gelişmekte olan ülkelerde kalkınmanın, gelişmiş ekonomilerde ise dinamizmin, yeni zenginlik ve refah yaratmanın yapı taşı*” olarak ifade etmiştir. Bygrave ve Hofer (1991:14) ise girişimciliği, “*fırsatı önceden sezebilmek veya fark edebilmek ve söz konusu fırsatı değerlendirilebilir hale getirebilmek amacıyla bir organizasyon oluşturabilmek*” olarak tanımlamışlardır. Shane ve Venkataraman (2000) girişimciliği, yenilik, yaratıcılık, kabiliyet, bilgi ve sermayenin birleşimi olarak toplumsal kaliteyi arttıran bir unsur olarak ele almışlardır.

Girişimci kavramının farklı disiplinler tarafından da tanımları dikkate alındığında (Kurt ve diğ.,2006);

- *Bir ekonomist için girişimci, kaynakları, işgücünü, materyalleri ve diğer kaynakları bir araya getirerek önceki değerinden daha büyük bir değer yaratan, aynı zamanda da değişimi, yenilikçiliği ve yeni bir düzen anlayışını ortaya koyan bir birey olarak tanımlanabilir.*
- *Bir psikolog için girişimci, bir şeyler elde etme veya bir şeylere ulaşma,*

deneyimler edinme, başarıma veya başkalarının muhtemel otoritesinden kaçma veya otoriteye sahip olma ihtiyacı ve arzusu olan ve bu tür güdülerle harekete geçen bir birey olarak tanımlanabilir.

- *Bir iş adamı için ise bir girişimci, bir tehdit unsuru, sıkı bir rakip anlamına gelebileceği gibi bir müşteri, bir iş birlikçi veya diğerlerinin refahı ve mutluluğu için çalışan bir birey olarak tanımlanmaktadır.*

Üretim kadar üretilen çıktının pazara ulaştırılması da bir girişimcilik faaliyetidir. Bununla birlikte, literatürde uluslararası girişimcilikten bağımsız bir dış ticaret girişimciliği tanımının henüz oluşturulmadığı görülmektedir. Tayauova (2009) çalışmasında, literatürdeki uluslararası girişimcilik tanımlarını derlemiş ve uluslararası girişimciliği, “işletmenin (1) değer yaratma, kar elde etme veya büyüme gibi amaçları doğrultusunda (2) ulusal sınırların ötesinde oluşan fırsatları keşfederken ve kullanırken (3) yenilikçi, pro-aktif ve risk alma davranışları sergileyerek (4) örgüt kapsamında gerçekleştirdiği (5) bir süreçtir.” şeklinde tanımlamıştır.

Bu kapsamda yurtiçinde üretilmiş çıktıların uluslararası pazarlara ulaştırılması özel bir girişimcilik türü olan dış ticaret girişimciliği çabasını gerektirmektedir. Dış ticaret girişimciliği oldukça yeni bir çalışma alanı olduğu için konu ile ilgili olarak yapılan çalışmalar sınırlıdır (Ersoy ve Saygılı, 2017a; Ersoy ve Saygılı, 2017b). Literatürde halen üzerinde uzlaşılmış bir dış ticaret girişimciliği tanımı olmadığı için çalışmamız dış ticaret girişimcileri açısından dış ticaret girişimciliğinin tanımlanmasına odaklanmaktadır. Bu kapsamda potansiyel dış ticaret girişimcileri olarak ele alınan örneklemden hareket edilmektedir. Araştırmamız bağlamında potansiyel dış ticaret girişimcileri, dış ticaret konusunda uzman personel olarak yetiştirilmek üzere yükseköğretim kurumlarında lisans düzeyinde eğitim almakta olan Uluslararası Ticaret bölümü öğrencileri olarak tanımlanmaktadır. Çalışmanın amacı lisans düzeyinde Uluslararası Ticaret eğitimi almakta olan potansiyel dış ticaret girişimcilerinin, dış ticaret girişimciliği kavramını nasıl tanımladıklarının belirlenmesi bu tanımlardan bütüncül bir dış ticaret girişimciliği tanımına ulaşmaktır.

3.YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Araştırmanın amacı potansiyel dış ticaret girişimcisi olarak ele alınan uluslararası ticaret bölümü öğrencilerinin bakış açısıyla “dış ticaret girişimciliğini tanımlamak” ve “dış ticaret girişimciliği kavramına yüklenen anlamı” ortaya koymaktır.

Bu bağlamda araştırmada cevap aranan soruları aşağıdaki şekilde sıralamak mümkündür. Araştırmanın örneklemini oluşturan ve potansiyel dış ticaret girişimcileri olarak ele alınan uluslararası ticaret bölümü öğrencilerinin;

1. “Genel özellikleri” nelerdir?
2. “Dış ticaret girişimciliği” kavramına yükledikleri anlam nedir?
3. “Dış ticaret girişimciliği” kavramını nasıl tanımlamaktadırlar?

Herhangi bir iktisadi olgunun sağladığı katma değer değerlendirilebilmesi ancak ilgili olgunun net bir tanımı oluşturulduktan sonra mümkün olmaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde hem makro iktisadi açıdan devlet politikalarına hem de mikro iktisadi anlamda işletme politikalarına muhtemel etkilerin belirlenmesi açısından dış ticarete ilişkin girişimciliğe atfedilen anlamı kavrayabilmek zorunludur. Bu maksatla araştırmamız dış ticaret girişimciliğinin mikro ve makro etkilerinin incelenebilmesini mümkün kılmak amacıyla dış ticaret girişimciliği kavramının tanımlanmasına odaklanmaktadır.

3.2. Araştırmanın Örnekleme ve Veri Toplama

Araştırmanın örneklemini Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi’nde lisans seviyesinde öğrenim görmekte olan uluslararası ticaret bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, kolayda örnekleme yöntemi ile gönüllülük esasına göre araştırmaya katılmayı kabul eden 152 öğrenciden toplanmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yüz yüze anket tekniğinden yararlanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılacak olan anket formunun hazırlanmasında Arıkan (2013) ve Baş’ın (2013) çalışmalarından yararlanılmıştır. Araştırmanın iki temel sorusu olan “dış ticaret girişimciliğine yüklenen anlam” ve “dış ticaret girişimciliği tanımı” sorularının belirlenmesinde ise eleştirel literatür taramasından faydalanılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Anket formunun birinci bölümünde, öğrencilerin demografik özelliklerine yönelik sorular; ikinci bölümde dış ticaret girişimciliği kavramına yüklenen anlamın ne olduğu; üçüncü bölümde ise dış ticaret girişimciliğinin nasıl tanımlandığı sorularına yer verilmiştir. Anket formunda yer alan ve dış ticaret girişimciliği tanımı ile dış ticaret kavramına yüklenen anlamın ortaya konulması için hazırlanan sorular “açık uçlu” olarak sorulmuştur.

Dış ticaret girişimcilik tanımına ait sorulara ilişkin verilen cevaplar incelenerek; birinci aşamada kodlar³; ikinci aşamada kodlar yardımıyla oluşturulan temalar⁴; üçüncü aşamada kodlar yardımıyla temaların tanımlanması⁵; dördüncü aşamada ise temaların tanımlarından bütüncül bir dış ticaret girişimciliği tanımına⁶ ulaşılmıştır. Dış ticaret girişimciliği kavramına yüklenen anlama ait verilen cevaplarda ise iki aşamalı bir yol izlenmiş ve birinci aşamada kodlar; ikinci aşamada kodlar yardımıyla temalar oluşturulmuştur. Araştırmada hem dış ticaret girişimciliği tanımından hem de dış ticaret girişimciliğine yüklenen anlamdan çıkarılan her bir temanın tekrarlanma sıklığı ve yüzde dağılımını (%) ortaya koyabilmek amacıyla; veriler SPSS 23.0 programında istatistiksel analize tabi tutulmuştur. Araştırmada sıklık analizi gerçekleştirildiğinden hem dış ticaret girişimciliği kavramına yüklenen anlam hem dış ticaret girişimciliği tanımı hem de örneklemin genel özelliklerini ortaya koymak amacıyla tanımlayıcı istatistikler gerçekleştirilmiştir.

3 EK-1’e bakınız.

4 EK-2’ye bakınız.

5 Tartışma bölümüne bakınız.

6 Tartışma bölümüne bakınız.

4. VERİ ANALİZİ VE BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında analize tabi tutulan verilere ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmektedir.

4.1. Demografik Özellikler

Araştırmanın örneklemini oluşturan ve Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi Uluslararası Ticaret Bölümü'nde öğrenim görmekte olan 152 öğrencinin cinsiyet dağılımı incelenmiş ve erkek öğrencilerin (%57,3) kadın (% 42,7) öğrencilere görece yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıflar göz önünde bulundurulduğunda ise yaklaşık yarısının 1. sınıfta, %30,9'nun 2. sınıfta ve % 15,4'ünün ise 3. sınıfta öğrenim gördüğü bulguna ulaşılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği zaman dilimi içerisinde 4. sınıf öğrencilerinin birçoğunun mesleki uygulama kapsamında olduğundan araştırmaya yalnızca % 3,4'ü katılım göstermiştir. Öğrencilerin not ortalamaları incelendiğinde 2,00 ve altı not ortalamasına sahip olanların % 50'den fazla olduğu, 3,01 ve üzerinde ortalamaya sahip olanların ise tüm katılımcıların yaklaşık %10'unu oluşturduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Ayrıca "Anadolu Lisesi" mezunu olan öğrencilerin %50'den fazla olduğu, "Genel Lise" mezunlarının ise % 27,8'lik bir orana sahip olduğu görülmüştür. Diğer taraftan öğrencilere yaşları ile ilgili bilgi almaya yönelik yöneltilen soru açık uçlu olarak sorulduğundan verdikleri cevapların ortalamaları alınmış ve yaş ortalamalarının 20,5 olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

4.2. Dış Ticaret Girişimciliği Kavramına Yüklenen Anlam

Araştırmada, dış ticaret girişimciliği kavramına yüklenen anlamı ortaya koyabilmek amacıyla öğrencilere "*Dış ticaret denildiğinde aklınıza gelen ilk üç kavram nedir?*" sorusu yöneltilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar incelenerek ortaya çıkarılan temaların tekrarlanma sıklığı ve yüzde dağılımı (%) aşağıdaki tablolarda yer almaktadır.

Tablo 1'de katılımcıların dış ticaret girişimciliğine yükledikleri anlama yönelik olarak akıllarına gelen "*ilk kavrama*" yönelik cevaplar tarafından oluşturulan temalar yer almaktadır.

Tablo 1. Dış Ticaret Girişimciliği Denilince Akla Gelen İlk Kavram

Temalar	f	%
Uluslararasılaşma	61	44,5
Girişimcilik	26	19,0
Finans	16	11,7
İnovasyon	13	9,5
Dış Ticaret Politikası	10	7,3
Kültür	9	6,6
Lojistik	2	1,5
Toplam	137	100

Tablo 1’de yer alan cevaplar incelendiğinde katılımcıların dış ticaret girişimciliği kavramına ilişkin akıllarına gelen ilk kavrama ait sıralamanın başında “Uluslararasılaşma” gelmektedir. “Girişimcilik” ve “Finans” kavramları sırasıyla ikinci ve üçüncü sırayı alırken “Lojistik” kavramı ilk akla gelen kavramların son sırasında yer almıştır.

Öğrencilerin dış ticaret girişimciliğine yükledikleri anlama yönelik akıllarına gelen “**ikinci kavrama**” ait cevaplar ışığında oluşturulan temalar aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 2. Dış Ticaret Girişimciliği Denilince Akla Gelen İkinci Kavram

Temalar	f	%
Uluslararasılaşma	48	36,1
Girişimcilik	22	16,5
Finans	18	13,5
Dış Ticaret Politikası	15	11,3
Kültür	13	9,8
İnovasyon	12	9,0
Lojistik	5	3,8
Toplam	133	100

Tablo 2’de yer alan ve potansiyel dış ticaret girişimcisi olarak ele alınan uluslararası ticaret bölümü öğrencilerinin dış ticaret girişimciliği denildiğinde akıllarına gelen “ikinci kavrama” yönelik verdikleri cevaplarda “Uluslararasılaşma” temasının ön plana çıktığı görülmektedir. Girişimcilik” ve “Finans” kavramları dış ticaret girişimciliği dendiğinde akla gelen ikinci kavrama yönelik sıralamanın ikinci ve üçüncü sırasını alırken “İnovasyon” ve “Lojistik” kavramların son sıralarda yer aldığı görülmektedir.

Öğrencilerin dış ticaret girişimciliğine yükledikleri anlama ilişkin akıllarına gelen “**üçüncü kavrama**” ait cevaplara ilişkin temalar aşağıdaki Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Dış Ticaret Girişimciliği Denilince Akla Gelen Üçüncü Kavram

Temalar	f	%
Girişimcilik	38	30,4
Uluslararasılaşma	32	25,6
Dış Ticaret Politikası	23	18,4
Finans	16	12,8
İnovasyon	7	5,6
Lojistik	6	4,8
Kültür	3	2,4
Toplam	125	100

Tablo 3'te yer alan bulgular dış ticaret girişimciliği kavramına ilişkin akıllarına gelen üçüncü kavrama ait sıralamanın başında "Girişimcilik" kavramının geldiği ortaya koymaktadır. "Uluslararasılaşma" ve "Dış ticaret politikası" kavramları sırasıyla ikinci ve üçüncü sırada yer alırken "Kültür" temasını oluşturan cevaplar son sırada yer almıştır.

Öğrencilerin dış ticaret girişimciliğine yükledikleri anlama yönelik olarak akıllarına gelen "ilk üç kavrama" yönelik cevapların önem sıralamasını ortaya koyabilmek amacıyla oluşturulan Tablo 4 aşağıda sunulmaktadır. Tablo 4'te yer alan bulguların hazırlanmasında; Tablo 1, Tablo 2 ve Tablo 3'te yer alan temaların önem sıralamaları dikkate alınmış ve ağırlıklı puanlama hesaplanmasına başvurulmuştur.

Tablo 4. Dış Ticaret Girişimciliği Denilince Akla Gelen İlk Üç Kavramın Sıralaması

Temalar	Frekans	Ağırlıklı Puan*	Sıralama
Uluslararasılaşma	141	311	1
Girişimcilik	86	160	2
Finans	50	100	3
Dış Ticaret Politikası	48	83	4
İnovasyon	32	70	5
Kültür	25	56	6
Lojistik	13	22	7

**Ağırlıklı puanlar her bir ürün kategorisi için tercih sıraları tersine kodlanarak ve frekansları ile çarpılıp toplam değeri alınarak elde edilmiştir [Örneğin; Girişimcilik için, 1. tercih 3 ile, 2. tercih 2 ile ve 3. tercih 1 ile tersine kodlanmış ve frekansları ile çarpılıp toplanmıştır; (26*3)+(22*2)+(38*1)=160]*

Dış ticaret girişimciliği denildiğinde akla gelen ilk üç kavram dikkate alınarak ağırlık puan hesaplama yöntemi ışığında hazırlanan Tablo 4'teki bulgular; kavramların önem sıralamasının başında "Uluslararasılaşma"nın geldiğini ortaya koymaktadır. "Girişimcilik" ve "Finans" kavramları sırasıyla ikinci ve üçüncü sırayı alırken "İnovasyon", "Kültür" ve "Lojistik" kavramları da sırasıyla son üç sırada yer almaktadır.

4.3. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımına Ait Çıkarımlar

Araştırmanın temel sorunsalı olan "dış ticaret girişimciliğinin tanımlanması" amacıyla potansiyel dış ticaret girişimcilerinin verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Bu bağlamda birinci aşamada kodlar⁷; ikinci aşamada kodlar yardımıyla oluşturulan temalar⁸; üçüncü aşamada kodlar yardımıyla temaların tanımlanması⁹; dördüncü aşamada ise temaların tanımlarından bütüncül bir dış ticaret girişimciliği tanımı¹⁰ yapılmıştır. Tartışma bölümünde sunulan ve her bir temaya ait tanımlardan hareketle araştırmanın nihai

7 EK-1'e bakınız.

8 EK-2'ye bakınız.

9 Tartışma bölümüne bakınız.

10 Tartışma bölümüne bakınız.

amacı olan “Dış ticaret girişimciliğini tanımlamak” amacıyla temaların ortak noktaları bağlamında ortaya çıkarılan “Dış Ticaret Girişimciliği Tanımı” şu şekildedir: **“Dış ticaret girişimciliği, mal ve hizmetlerin ülkeler arası kültürel farklardan yararlanarak, dış ticaret politikası amaçları doğrultusunda finansal ve lojistik kanalların etkin bir biçimde kullanılarak uluslararası pazarlara ulaştırılması faaliyetidir.”**

Dış ticaret girişimciliği tanımının ortaya konulması için kodlar oluşturma ve kodlar yardımıyla temalar oluşturulmasına ilişkin olarak gerçekleştirilen sürece ait potansiyel dış ticaret girişimcilerinin verdikleri cevaplar incelenmiştir. İkinci aşama sonucunda elde edilen temalara cevaplar ve cevaplayıcıların % dağılımı açısından Tablo 5’ te sunulmuştur.

Tablo 5. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Temaların Dağılımı

Temalar	Cevaplar		Cevaplayıcıların %’si
	f	%	
Uluslararasılaşma	80	42,3	74,1
Girişimcilik	65	34,4	60,2
İnovasyon	21	11,1	19,4
Dış Ticaret Politikası	18	9,5	16,7
Kültür	2	1,1	1,9
Finans	2	1,1	1,9
Lojistik	1	0,5	0,9
Total	189	100	175

***Katılımcıların verdikleri tanımlarda yer alan kelimeler temalar ile eşleştirildiğinde, her bir tanım aynı anda birden farklı tema altında yer alabildiğinden frekanslar çoklu cevap setine göre alınmış ve verilen toplam cevaba göre oranlanmıştır.**

Dış ticaret girişimciliği tanımları incelenerek ortaya çıkarılan temaya ilişkin cevapların yer aldığı Tablo 5 incelendiğinde, “Uluslararasılaşma” temasına yönelik cevaplar tüm cevapların %80’ni oluşturmakta ve cevaplayıcıların yaklaşık dörtte üçünün ifadelerinde yer almaktadır. “Girişimcilik” teması cevaplayıcıların %60,2’si tarafından ifade edilirken, “İnovasyon”(%19,4) ve “Dış ticaret politikası” (% 16,7) kavramına yönelik cevaplayıcı oranlarının %20’nin altında kaldığı bulgusu dikkat çekmektedir. Diğer taraftan “Kültür” (%1,1) ve “Finans”(%1,1) temasına ait cevapların oranı birbirine eşit olarak ortaya çıkmıştır. “Lojistik” temasına cevap veren katılımcı sayısı ise sadece 1’dir.

5. TARTIŞMA

Çalışmanın önemi iki ayrı boyutta ele alınabilir. Bunlardan birincisi halen literatürde büyük bir eksikliği gözlemlenen dış ticaret girişimciliği tanımına potansiyel dış ticaret girişimcileri bakış açısıyla ulaşabilmek, ikincisi de lisans düzeyinde uluslararası ticaret eğitimi almakta olan bireylerin dış ticaret girişimciliği olgusunu doğru bir şekilde ifade

edip edemediklerinin ortaya çıkarılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada potansiyel dış ticaret girişimcilerinin dış ticaret girişimciliği kavramına yükledikleri anlam ve dış ticaret girişimciliğini nasıl tanımladıkları incelenmektedir.

Potansiyel dış ticaret girişimcileri üzerinde gerçekleştirilen anket çalışmasında katılımcılara açık uçlu olarak dış ticaret girişimciliği denilince akıllarına gelen ilk üç kavram sorulmuş ve katılımcıların verdikleri cevaplardan temalar oluşturulmuştur. Katılımcıların verdikleri cevaplardan ağırlıklı puan sıralamasıyla uluslararasılaşma, girişimcilik, finans, dış ticaret politikası, inovasyon, kültür ve lojistik temalarına ulaşılmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen her bir tema yine katılımcıların verdikleri cevaplardan elde edilen kodlar ışığında tanımlanmıştır. Son aşamada ise söz konusu tema tanımlarından yola çıkılarak bütüncül bir dış ticaret girişimciliği tanımına ulaşılmıştır.

Katılımcıların dış ticaret girişimciliği denilince akıllarına gelen ilk üç kavramdan hareketle elde edilen kodlardan ağırlıklı puana sıralamasına göre ilk sırada karşımıza çıkan tema **uluslararasılaşma** temasıdır. Yine katılımcıların verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar yardımıyla oluşturulan tanım itibariyle uluslararasılaşma, “*ihracat, ortaklık ya da doğrudan yabancı yatırım ile dış pazarlara ürün arz etmek, girilmiş olan pazarı genişletmek ve pazarda süreklilik sağlayarak pazarda rekabet etme çabalarının bütünü*” olarak tanımlanmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda elde edilen kodlarla oluşturulan temalardan ağırlıklı ortalama ile ikinci sırada elde edilen tema **girişimciliktir**. Elde edilen kodlar bağlamında girişimcilik teması “*kendi işini kurup risk ve sorumluluk alabilme, cesaret, çalışkanlık ve ticari zekayı bir araya getirip fırsatları görerek yatırıma dönüştürebilme davranışı*” şeklinde tanımlanmıştır.

Cevaplardan elde edilen ağırlıklı ortalamaya göre üçüncü sırada ise **finans** teması karşımıza çıkmaktadır. Oluşturulan tanım itibari ile finans teması “*uluslararası sermaye olanaklarından faydalanmak üzere kur ve fiyat farklılıklarını kazanca dönüştürme faaliyetleri*” şeklinde tanımlanmıştır.

Verilen cevapların ağırlıklı ortalamalarına göre dördüncü sırada yer alan tema ise **dış ticaret politikası** temasıdır. Katılımcıların verdikleri cevaplardan oluşturulan kodlar yardımıyla oluşturulan tanım itibariyle dış ticaret politikası teması “*katma değer ve ihracat hacmini artırarak refah seviyesini yükseltmek amacıyla, bir ülkenin uyguladığı dış ticaret mevzuatı ve taraf olduğu uluslararası iktisadi ve siyasi birliklerle ilgili faaliyetler*” olarak tanımlanmıştır.

Katılımcıların cevapları doğrultusunda ağırlıklı ortalama sıralamasında beşinci sırada yer alan tema **inovasyondur**. Katılımcılardan elde edilen kodlarla oluşturulan tanımıyla inovasyon teması “*teknolojik ilerleme sağlamak amacıyla gerçekleştirilen Ar-Ge çalışmaları sonucunda ihracata yönelik inovatif ürünler üretmeyi amaçlayan faaliyetler*”

şeklinde tanımlanmıştır.

Cevaplardan elde edilen ağırlıklı ortalamaya göre altıncı sırada ise kültür teması karşımıza çıkmaktadır. Oluşturulan tanım itibari ile kültür teması “*ülkelerin, toplum ve kurumlar vasıtasıyla oluşturdukları ürünlerin ve bilginin diğer ülkelerle paylaşılması*” şeklinde tanımlanmıştır

Katılımcıların cevapları doğrultusunda ağırlıklı ortalama sıralamasında son sırada yer alan tema lojistikdir. Katılımcılardan elde edilen kodlarla oluşturulan tanımla **lojistik** teması “*ülkelerin ürettikleri malların ilgili teslim ve ödeme yöntemleriyle diğer ülkelere ulaştırılması*” şeklinde tanımlanmıştır.

Katılımcıların verdikleri cevaplardan elde edilen kodlar yardımıyla oluşturulan temaların tanımlanması neticesinde **dış ticaret girişimciliği**; “*Mal ve hizmetlerin ülkeler arası kültürel farklardan yararlanarak, dış ticaret politikası amaçları doğrultusunda finansal ve lojistik kanalların etkin bir biçimde kullanılarak uluslararası pazarlara ulaştırılması faaliyettir*” şeklinde tanımlanmaktadır.

Elde edilen temalar ve temalardan türetilen dış ticaret girişimciliği tanımı itibariyle, katılımcıların dış ticaret girişimciliğini öncelikle uluslararasılaşmanın bir boyutu olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Buradan çıkartılabilecek ana sonuç katılımcıların dış ticaret girişimciliği ile uluslararası girişimcilik arasında temelde bir ayırıma gitmedikleridir. Bu noktada söz konusu ayırımın teorik olarak temellendirilmesi zaruretinin olduğu görülmektedir ve dış ticaret girişimciliğinin teorik olarak kavramsallaştırılması bir başka çalışmamızın konusudur. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda oluşturulan temalar dikkate alındığında, katılımcıların firma düzeyinde gerçekleştirilen dış ticaret faaliyetlerini girişimcilik olarak algıladıkları görülmektedir. Yine bu noktada elde edilen kodlar ve temalar kapsamındaki dış ticaret girişimciliğinin girişimcilik ve uluslararası girişimcilikten ayrıldığı yönlerin belirlenmesi zorunludur. Katılımcıların cevapları doğrultusunda elde edilen bir diğer tema olan finans da dış ticaret girişimciliği tanımı içerisinde yerini almaktadır. Katılımcıların verdikleri cevaplardan elde edilen kodlar aracılığıyla oluşturulan bir başka tema da dış ticaret politikasıdır. Katılımcıların ülkelerin uyguladıkları dış ticaret politikalarının dış ticaret girişimciliği üzerindeki etkilerinin bilincinde olmaları anlamlı bir sonuçtur. Devletin sağladığı teşviklerin dış ticaret girişimciliği eğilimi üzerindeki etkileri için Ersoy ve Saygılı’ya (2017b) başvurulabilir. Ayrıca oluşturulan temalar itibariyle elde edilen bir diğer tema inovasyondur. Bu noktada katılımcılar inovatif ürünlerin daha yüksek katma değer yaratarak dış pazarlarda rekabet avantajı sağlayacağını düşünmektedirler denilebilir. Elde edilen kodlardan oluşturulan bir diğer tema da kültür temasıdır. Buradan çıkarılabilecek sonuç katılımcıların dış ticaret girişimciliği noktasında kültürlerarası farklılıkların kazanca dönüştürülebileceği bilincinde olduklarıdır. Kodlardan elde edilen temalar kapsamında oluşturulan bir diğer tema ise lojistik temasıdır. Katılımcılar açısından değerlendirildiğinde dış ticaret girişimciliğinin önemli bir unsuru ürünlerin dış pazarlara ulaştırılması noktasında kullanılacak lojistik kanallardır denilebilir.

6. SONUÇ

“Dış ticaret girişimciliğinin tanımlanması” amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmanın örneklemini Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi’nde lisans seviyesinde öğrenim görmekte olan uluslararası ticaret bölümü öğrencileri oluşturmaktadır. Örneklemin genel özellikleri incelenmiş ve erkek (%57,3) öğrencilerin örnekleme daha fazla yer aldığı, 1. sınıfta eğitim ve öğretim görenlerin ise örneklemin yaklaşık yarısını oluşturduğu görülmüştür. Araştırmanın gerçekleştirildiği zaman dilimi içerisinde 4. sınıf öğrencilerinin birçoğunun mesleki uygulama kapsamında olması nedeniyle araştırmaya katılım oranları oldukça (% 3,4) olmuştur. Öğrencilerin not ortalamaları incelemesinde 2,00 ve altı not ortalamasına sahip olanların % 50’den fazla olduğu, 3,01 ve üzerinde ortalamaya sahip olanların ise tüm katılımcıların yaklaşık %10’unu oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğrencilerin ayrıca hangi liseden mezun oldukları da incelenmiş “Anadolu Lisesi” mezunu olan öğrencilerin %50’den fazla olduğu, “Genel Lise” mezunlarının ise % 27,8’lik bir orana sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin yaşları ile ilgili bulgular ise yaş ortalamalarının 20,5 olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırmanın sorunsallarından biri olan dış ticaret girişimciliğine yüklenen anlamın ortaya konulması amacıyla “Dış ticaret girişimciliği dendiğinde akla gelen ilk üç kavram” araştırılmıştır. Verilen cevaplar değerlendirilerek “Uluslararasılaşma”, “Girişimcilik”, “Finans”, “Dış ticaret politikası”, “İnovasyon”, “Kültür” ve “Lojistik” temaları oluşturulmuştur. Oluşturulan temalar bağlamında ortaya çıkan sonuçlar “Uluslararasılaşma” kavramının ön planda olduğu ve “Finans” ve “Girişimcilik” kavramlarının sırasıyla akla gelen ilk üç kavram içerisinde de sırasıyla ikinci ve üçüncü sırayı aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Temaların genel olarak önem sıralarına göre oluşturulan öncelik değerlendirmesi için ağırlıklı puan hesaplaması kullanılmış ve sonuçlar ilk üç sırada “Uluslararasılaşma” ve “Girişimcilik” ve “Finans” kavramlarının yer aldığını göstermiştir.

Potansiyel dış ticaret girişimcilerinin dış ticaret girişimciliğini tanımlamak amacıyla gerçekleştirilen kodlama, tema oluşturma ve tanımlama aşamalarının gerçekleştirildiği araştırmada, yedi tema ortaya çıkmıştır. Bu temalar dış ticaret girişimciliği kavramına yüklenen anlamın belirlenmesine yönelik verilen cevaplar neticesinde ortaya çıkan temalar ile aynıdır. Dış ticaret girişimciliği tanımlarında ortaya çıkan temalarda ön planda “Uluslararasılaşma” ön plana çıkarken, “Girişimcilik” ve “Finans” temalarında ikinci ve üçüncü sırada yer almıştır. Çalışmanın son adımı olan “dış ticaret girişimciliğini tanımlamak” amacı çerçevesinde oluşturulan her bir tema bağlamında dış ticaret girişimcilik tanımı yapılmıştır. Söz konusu temaların oluşturduğu “Dış Ticaret Girişimciliği” ana temasına ait tanım ise “*Dış ticaret girişimciliği, mal ve hizmetlerin ülkeler arası kültürel farklardan yararlanarak, dış ticaret politikası amaçları doğrultusunda finansal ve lojistik kanalların etkin bir biçimde kullanılarak uluslararası pazarlara ulaştırılması faaliyetidir.*” şeklinde ortaya çıkmıştır. Potansiyel dış ticaret girişimcileri perspektifinden geliştirilen dış ticaret girişimciliği tanımı ampirik bir çalışma neticesinde ortaya çıkarıldığından ve öncü bir çalışma olma özelliği taşıdığından önem arz etmektedir.

Bu çalışma ile literatürde hali hazırda genel kabul görmüş bir tanımı olmayan dış ticaret girişimciliğinin potansiyel dış ticaret girişimcileri bakış açısından tanımlanması amacı güdülmüştür. Elde edilen veriler ışığında katılımcıların dış ticaret girişimciliğine ilişkin net bir tanım yapamadıkları, yaptıkları tanımlarda da dış ticaret girişimciliğini uluslararası girişimcilik ekseninde tanımladıkları anlaşılmaktadır. Bu kapsamda ileriki çalışmalarımızda dış ticaret girişimciliği kavramının teorik olarak tanımlanması ve uluslararası girişimcilikten farklılaşan yönlerinin yine teorik olarak ortaya konulması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Arıkan, R. (2013). Anketler ve Anket Soruları, (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık).
- Baş, T. (2013). Anket Hazırlanır? Nasıl Uygulanır? Nasıl Değerlendirilir? (7. Baskı), (Ankara: Seçkin Yayıncılık).
- Bygrave, W.D. ve Hofer, C.W. (1991) .“Theorizing About Entrepreneurship. Entrepreneurship Theory and Practice”, Vol:16, No:2, 1991, s.13–21.
- Ersoy, A. Y. ve Saygılı, M. (2017). “Dış Ticaret Girişim Farkındalığı ve Dış Ticaret Girişimcilik Eğilimi Üzerine Bir Araştırma”. 8.Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi, 06-11 Eylül, Köstence, Romanya.
- Ersoy, A. Y. ve Saygılı, M. (2017). Devlet Teşviklerine İlişkin Bilgi Düzeyi Ve Dış Ticaret Girişimcilik Eğilimi: Potansiyel Dış Ticaret Girişimcileri Örneği, Current Debates in Business Studies, Vol:1, pp. 457-482, Edited by: Aşkun, O. B., Staub, S. and Gönüllü, O., (London, United Kindom: IJOPEC Publication Limited).
- Kurt, M., Ağca, V. ve Erdoğan, S. (2006). Afyonkarahisar İli Girişimcilik Performansının Coğrafi Bilgi Sistemleri İle Analizi”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, 2006, s.97-114.
- Naktiyok, A. (2004). İç Girişimcilik, (İstanbul: Beta Yayıncılık).
- Shane, S. ve Venkataraman, S. (2000)“The Promise of Entrepreneurship As a Field of Research. Academy of Management Review”, Vol.25, No:1, 2000, s.217-226.
- Tayauova, G. (2009). “Uluslararası Girişimcilik ve Stratejik Adaptasyon: Kırgızistan’da Faaliyet Gösteren Türk İşletmelerine Yönelik Bir Araştırma”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zhao, F. (2005). ”Exploring the Synergy Between Entrepreneurship and Innovation”, International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research, Vol.11, No.1, 2005, s.25-42.

EKLER**EK-1: Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar**

Dış ticaret girişimciliği tanımları incelenerek oluşturulan kodlar ve temalar aşağıda yer alan tablolarda sunulmuştur.

**Tablo 6. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar –
“Uluslararasılaşma” Teması**

Katılımcı*	Kodlar	Tema
K1, K3, K4, K5, K6, K7, K8, K9, K12, K13, K14, K15, K16, K17, K19, K21, K22, K23, K28, K30, K31, K32, K33, K37, K41, K42, K43, K44, K47, K48, K49, K51, K52, K54, K58, K59, K61, K62, K63, K64, K65, K66, K67, K68, K69, K70, K71, K72, K73, K75, K76, K77, K78, K79, K80, K81, K82, K83, K84, K85, K86, K89, K90, K91, K92, K93, K94, K95, K96, K97, K98, K99, K100, K102, K103, K104, K105, K107, K110	Dış pazar	ULUSLARARASILAŞMA
	Dış pazara girme	
	Dış pazara girme	
	Dış pazara ürün, hizmet ve fikir sunma	
	Dış pazarda yer alma	
	Dış pazarı geliştirme	
	Dış ticaret	
	Doğrudan yabancı yatırım	
	Farklı pazarlara açılma isteği	
	Farklı ülkelere pazarlama	
	Firmanın dış ticaret hacmini artırma	
	İhracat	
	İthalat	
	Küreselleşme	
	Ortaklık kurma	
	Sınır ötesi yöneticilik	
	Ticari hacmi geliştirme ve genişletme	
	Ticari ortaklık	
	Uluslararası pazar	
	Uluslararası pazara girme	
	Uluslararası pazarda satış yapma	
Uluslararası pazarda süreklilik		
Uluslararası pazarda temsilcilik (acente, şube, bağlı girişim vb.)		
Uluslararası pazarda yer alma		
Uluslararası pazarlama		
Uluslararası rekabet		
Uluslararası satış teknikleri		
Uluslararasılaştırma		
Katılımcı Sayısı: 80	Uluslararasılık	

*K: Katılımcı; 1,2,3,.....109,110: Katılımcı numarası

Tablo 7. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar – “Girişimcilik” Teması

Katılımcı*	Kodlar	Tema
K2,K3,K7,K8,K10,K13,K14,K16,K18,K19,K20,K21,K22,K23,K24,K25,K27,K28,K29,K30,K31,K32,K34,K35,K38,K39,K40,K43,K44,K45,K46,K47,K50,K51,K53,K55,K60,K63,K65,K66,K67,K69,K71,K73,K74,K75,K80,K83,K85,K87,K88,K89,K90,K93,K94,K95,K98,K101,K102,K103,K105,K106, K107,K108,K109	Cesaret	GİRİŞİMCİLİK
	Dış pazar beklentisi	
	Fizibilite etüdü	
	Gayretli olma	
	Girişimde bulunma	
	Güçlü olma	
	İş kurma	
	Katma değer	
	Pazar fırsatı	
	Pes etmeme	
	Risk algısı	
	Risk minimizasyonu	
	Risk/Risk alma	
	Sorumluluk alma	
	Ticari zeka	
	Vizyon	
Yatırım yapma		
Yönetim ve organizasyon becerisine sahip olma		
Katılımcı Sayısı: 65		

Tablo 8. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar – “İnovasyon” Teması

Katılımcı*	Kodlar	Tema
K4,K6,K11,K12,K16,K19,K22,K34,K36,K37,K49,K51,K52,K56,K65,K72,K73,K74,K81,K96,K103	Araştırma, geliştirme ve değiştirme	İNNOVASYON
	Farklı düşünme	
	Farklılık	
	İnovatif düşünme	
	İnovatif ürün	
	Teknolojik gelişmeler	
	Ürün geliştirme	
	Yaratıcı fikir	
	Yaratıcı olma	
	Yenilik	
Yenilikçi olma		
Katılımcı Sayısı: 21		

Tablo 9. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar – “Dış Ticaret Politikası” Teması

Katılımcı*	Kodlar	Tema
K7,K14,K27,K30,K32, K55,K61,K62,K63,K65, K66,K76,K83,K87,K88, K90,K101,K102,K103	Dış ticaret mevzuatı	DIŞ TİCARET POLİTİKASI
	Teşvikler	
	Uluslararası ilişkiler	
	Uluslararası temsil kabiliyeti	
	Uluslararası ticari birlikler	
	Ülke ekonomisine katkıda bulunma	
	Ülke refahını artırma	
	Ülkenin ihracat hacmini artırma	
	Ülkenin katma değerini artırma	
Katılımcı Sayısı: 18		

Tablo 10. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar – “Kültür” Teması

Katılımcı*	Kodlar	Tema
K37, K69	Kültürel algı	KÜLTÜR
	Kültürel bakış açısı	
	Kültürel paylaşım	
	Yabancı dil	
Katılımcı Sayısı: 2		

Tablo 11. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar – “Finans” Teması

Katılımcı*	Kodlar	Tema
K29, K37	Arbitraj (Kur farkından yararlanma isteği)	FİNANS
	Para	
	Sermaye	
	Döviz	
Katılımcı Sayısı: 2		

Tablo 12. Dış Ticaret Girişimciliği Tanımlarına Ait Kod ve Temalar – “Lojistik” Teması

Katılımcı*	Kodlar	Tema
K41	Taşımacılık	LOJİSTİK
	Teslim şekilleri	
Katılımcı Sayısı: 1		